

Makale künyesi:

Ahmet İÇLİ, “Ötekileş(tiril)en Necati’nin itilmişlik, yalıtılmış kaygısı, yalnızlık acısı ve kaçış arzusu”, *Master. Doktor. Sosyal Bilimler-Toplumsal Araştırmalar Bilimsel-Teorik ve Uygulamalı Geniş Profilli Dergi (Moskova-Rusya)*, Güney Kazakistan Devlet Pedagoji Enstitüsü Yay., Şımkent-Moskova 2012, S. 395-401.

Ahmet İÇLİ, “Ötekileş(tiril)en Necati’nin İtilmişlik, Yalıtılmış Kaygısı, Yalnızlık Acısı ve Kaçış Arzusu”, Оңтүстік Қазақстан Мемлекеттік Педагогикалық Институты «Аспирант. Докторант. Гуманитарлы-Әлеуметтік Зерттеулер» Атты Ғылыми-Теориялық Және Қолданбалы Кең Профилді Журнал (Мәскеу, Ресей) / Южно-Казакстанский Государственный Педагогический Институт Научно-Теоретический И Прикладной Журнал Широкого Профиля «Аспирант. Докторант. Гуманитарно-Социальные Исследования» (Москва, Россия)[*Master. Doktor. Sosyal Bilimler-Toplumsal Araştırmalar Bilimsel-Teorik ve Uygulamalı Geniş Profilli Dergi (Moskova-Rusya)*], Güney Kazakistan Devlet Pedagoji Enstitüsü Yay., Şımkent-Moskova 2012, S. 395-401.

Makalenin dergide yer aldığı konu başlığı: IV Modern Dünyada Kültürlerarası İletişim Meseleleri.

Derginin adı ve içeriği: GÜNEY KAZAKİSTAN DEVLET PEDAGOJİ ENSTİTÜSÜ “MASTER. DOKTOR. SOSYAL BİLİMLER-TOPLUMSAL ARAŞTIRMALAR” BİLİMSSEL-TEORİK VE UYGULAMALI GENİŞ PROFİLLİ DERGİ (MOSKOVA-RUSYA). II cilt. Şımkent, Moskova-2012

Yayın Heyeti:

Baş redaktörler:

Prof. Dr.G.G. Erkibayeva

Doç.Dr. O.V. Lomakina

© GÜNEY KAZAKİSTAN
DEVLET PEDAGOJİ
ENSTİTÜSÜ

**ОҢТУСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕМЛЕКЕТТІК ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
ИНСТИТУТЫ**

**ЮЖНО-КАЗАХСТАНСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ**

**«АСПИРАНТ. ДОКТОРАНТ. ГУМАНИТАРЛЫ-ӘЛЕУМЕТТІК
ЗЕРТТЕУЛЕР» АТТЫ ҒЫЛЫМИ-ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ҚОЛДАНБАЛЫ
КЕҢ ПРОФИЛДІ ЖУРНАЛ (МӘСКЕУ, РЕСЕЙ)**

**НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И ПРИКЛАДНОЙ ЖУРНАЛ ШИРОКОГО
ПРОФИЛЯ «АСПИРАНТ. ДОКТОРАНТ. ГУМАНИТАРНО-
СОЦИАЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ»
(МОСКВА, РОССИЯ)**

**«ЖАҢА ФОРМАЦИЯДАҒЫ ПЕДАГОГТАРДЫ ДАЯРЛАУ
МАҚСАТЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ОҚУ-
ТӘРБИЕ ҮРДСІНЕ ЕНГІЗУ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты Халықаралық ғылыми-
тәжірибелік интернет-конференцияның
материалдары**

Материалы

Международной научно-практической интернет-конференции **«ПРОБЛЕМЫ
ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЧЕБНО-
ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС ДЛЯ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГОВ
НОВОЙ ФОРМАЦИИ»**

II том

**Шымкент-Мәскеу, 2012
Шымкент-Москва, 2012**

ББК 81.4
УДК 371(061)
Е-71

Е-71 «Жаңа формациядағы педагогтарды даярлау мақсатында инновациялық технологияларды оқу-тәрбие үрдісіне енгізу мәселелері» Халықаралық ғылыми-тәжірибелік интернет- конференцияның материалдары.
II том. – 516 б.

Е-71 Материалы Международной научно-практической интернет-конференции «Проблемы внедрения инновационных технологий в учебно-воспитательный процесс для подготовки педагогов новой формации»
Том II. – 516 с.

ISBN978-605-407-123-5

Редакциялық алқасы

Бас редакторлар:

п.ғ.д., профессор Г.Ғ.Еркибаева
ф.ғ.к., доцент О.В.Ломакина

Редакционная коллегия

Главные редакторы:

д.п.н., профессор Г.Ғ.Еркибаева
К.ф.н., доцент О.В.Ломакина

**© ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕМЛЕКЕТТІК
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ИНСТИТУТЫ**

**© ЮЖНО-КАЗАХСТАНСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ
ИНСТИТУТ**

**© «АСПИРАНТ. ДОКТОРАНТ. ГУМАНИТАРЛЫ-
ӘЛЕУМЕТТІК ЗЕРТТЕУЛЕР» АТТЫ ҒЫЛЫМИ-
ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ҚОЛДАНБАЛЫ КЕҢ
ПРОФИЛДІ ЖУРНАЛ (МӘСКЕУ, РЕСЕЙ)**

**© НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ И ПРИКЛАДНОЙ
ЖУРНАЛ ШИРОКОГО ПРОФИЛЯ «АСПИРАНТ.
ДОКТОРАНТ. ГУМАНИТАРНО-СОЦИАЛЬНЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ» (МОСКВА, РОССИЯ)**

ББК 81.4
Е-71

ISBN978-605-407-123-5

Барлық басылым материалдар автор редакциясымен берілген

16.ҚР ҰҒА мұрағаты. 2-қор. 1 б-л тізбе. 586 іс, 94-95 п.

17.Об организации Центра востоковедения Академии Наук Республики Казахстан //Вестник АН КазССР. 1992. N 4. С. 15.

ÖTEKİLEŞ(TİRİL)EN NECATİ'NİN İTİLMİŞLİK, YALITILMIŞ KAYGISI, YALNIZLIK ACISI VE KAÇIŞ ARZUSU

Ahmet İÇLİ *Yrd.doç.dr.*

Ardahan /TÜRKİYE Ardahan Üniversitesi Çağdaş Türk lehçeleri Bölümü

Түйін

Жалғыздық, шеттелу және менсінбеумен қашу классикалық түрік әдебиетінде көрінген маңызды көріністерден бірі болып табылады. 15-ші ғасырдың атақты ақындарынан бірі Нежатидің тікелей жариялаған өлеңдерінде жалғыздық, шеттелу, итерілгендік және менсінбеушіліктің сценариінің кейбір кездегі қашу мәтні маңызды орында жер алған. Бұл қашу, тікелей итерілгендігі, тебілгендігі, өнем берілмеген жерден айрылу, алыстап кету арманы. Осы жұмыста, Нежатидің өлеңдерінде итерілу, шеттелу, жалғыз тасталу және менсінбеушіліктің сценариінің көрініс дәрежелері бойынша бір зерттеу жұмысы мақсатталған.

The article analyzes the work of the 15th century Azerbaijani poet Nezhatid.

Nâmeye sığmaz Necâti'nin oransuz kıssası

Giriş. İnsanlığın varlık alanına dâhil olmasıyla başlayan serüveninde Âdem ve Havva'nın birlikteliği, insanların bu alanda yalnız yaşamalarından öte birlikte, beraber ve toplu yaşama itkisinin bir görüntüsüdür. İnsanlık, diğer varlık unsurlarında da var olan bir düzenin içindedir. Bu düzende olası aksaklıklar kişide çeşitli algı seviyeleri oluşturur.

Varlık alanının dünya serüveninde insanların birbirleriyle iletişiminde çeşitli aksaklıklar olabilir. Asıl olmayıp, üzerinde misafir olunan dünya mıntıklarının ve bu mıntıklardaki çeşitli varlık unsurlarının/nesnelerin paylaşımında insanlar arasında çeşitli olumsuz durumlar gün yüzüne çıkabilir. Bu paylaşımların merkezinde su, toprak, hava, ateş gibi varlığın temeli olan unsurlar olabildiği gibi, yeryüzü macerasının bir kısmını oluşturan mekân, kadın, para gibi unsurlar da olabilir. Bu paylaşımın beraberinde getirdiği mücadele ve çatışma ayrıca bir “ötekileştirme” meselesini de gündeme getirmektedir.

Çatışmanın farklı cephelerindeki bireyler, paylaşımда kendilerine pay/hak biçerken içinde buldukları tavırlar ile çeşitli ötekileş(tir)me faaliyeti içine girerler. Kiminin fazla talep etmesi, başkalarını bu haktan mahrum etmek istemeleri, dünya nimetlerinden başkalarını faydalandırmama istekleri ve bunun gibi düşünceler, insanların uzaklaştırılması, yabancılaştırılması, yalıtılması ve ötekileştirilmesine yol açar.

Bu dünyada geçici bir vakit misafir olarak kalınacağına farkına varanlar veya böyle bir durumu hayal ile sınırlı tutanlar, başkaları tarafından uygulanan bu ötekileştirme karşısında çeşitli tavırlar sergilerler. Kimilerinin onlarla mücadeleye girişip farkına varmadan onları ötekileştirme yoluna gidebileceği gerçeğinin yanı sıra, tavırlarını sadece zihinsel ve sözsел seviyede tutup bu mekândan sıyrılmayı/uzaklaşmayı ve en nihayetinde de kaçışı arzulayanlar da bulunmaktadır.

Felsefi ve sanat yönü ağır basan kişiler, hayallerinde kurdukları dünyalarına ulaşmayı her zaman zihinsel süreçte tasarlarlar. Mevlana'nın söylemleri ise, asli vatanından uzaklaş(tırıl)an, ayrılan bireyin farklı bir şekilde algılarının görüntüleridir. Birey, bu dünyadan asli vatana bir yol arar. Bu durumda birey, bu dünyadan ayrılıp başka âlemler görüp, orada farklı tecrübeler yaşamak ister. Bu arzunun sebebi ise, bu dünyanın tüm

zevklerinin ve tüm yaşama dair olay ve olguların bireyi doyurmamasıdır. Bu terennümler her zaman için bu dünyadan kaçışların ifadeleri olmuştur.

Kişilerin kaçışlarının en büyük sebebi ise başkaları tarafından kendilerine uygulanan ötekileştirme baskısıdır. Bu durumda kişinin zihninde, içinde bulunduğu mekânı terk etme fikri oluşur. Bu da kendini dünyadan sıyrılma, kaçış şeklinde gösterir.

Toplumların/bireylerin dışavurumları olan sanatçıların çeşitli dönemlerde ifade ettikleri bu duygular her edebi gelenekte varlığını sürdürmüştür. Felsefeciler, düşünürler, edebiyatçılar ve sanatçıların yanı sıra şairler de şiirlerinde bu izlekleri kullanmışlardır.

Klasik Türk Edebiyatımızda Cem Sultan'ın yabancı ülkelerde çektiği vatan özlemi ve kaçış izlekli şiirleri, Fuzuli'nin, Baki'nin Galib'in terennümleri gibi Necâî'nin de yalnızlık, yalıtılmışlık, bırakılmışlık, ötekileştirilmişlik duygularıyla kaçış izleklerini barındıran söylemleri bulunmaktadır.

2. Kuramsal Bilgi. İnsanın varlık serüveni ile başlayıp, anne karnından doğumuna, yaşamına ve ölümüne kadar olan tüm hayatında, yaratılışında var olan bir “öteki olma” özelliği bulunmaktadır. Bu ötekilik, onun diğer varlıklardan ve diğer insanlardan farklı yönlerini (maddi-manevi/bedensel-ruhsal)fark etmesi ile gündeme gelir. “Öteki benin sınırlarını belirleyen, olanaklarını keşfettiren ve zaman zaman ‘ben’i tanımlayan niteliğiyle olumlu bir değer olarak kabul edilir” (Korkmaz, 2004, s. 19). İnsanın kendini bilmesi, tanınması olan öteki kavramı, sözlük anlamı olarak “bilinenden, bahsedilenden başka olan, öbür, diğer, başka” (Türkçe Sözlük, 1996, s. 2235) şeklinde geçmektedir. Ötekilik, bir bireyin veya toplumun kendini tanımladığı bir kavram olarak da önemini korur.

Ötekilik, farklılıklar ile ortaya çıkar. Merkezde bulunan bir durumun aksini temsil eden birey veya toplum kendisindeki farklılığı hissettiği anda kendisini ve karşıyı öteki olarak tanımlar. Kendisine göre karşı öteki olduğu gibi, kendisi de karşı değere göre ötekidir. Bu durum, bireysel farklılık, taksimat ve payına düşen unsurlar açısından bir farklılıktır. Bireyin kendini farklı hissetmesi diğerlerine göre olduğu için, asıl hissiyat, kendindeki farklılıktır. “Çünkü farklılıklar ötekine göredir. Bu noktadan yaklaşıldığında öteki, genel anlamda insanın olduğu her yerde var olan, zaman ve mekâna göre farklı özellikler gösteren sosyolojik bir olgudur” (Şengül, 2007, s. 98).

Başkaları/ötekiler tarafından bilinçli bir farklılaştırma faaliyeti olan ötekileştirme, “‘ben’in otantik varlığını sınırladığı ve onu benzeri kılarak yok etmeye çalıştığı andan itibaren de bir tehdit algılamasına dönüşür” (Korkmaz, 2004, s. 19). Bir bireyin veya toplumun diğer varlıkların varlık alanlarını ihlal etmesi de bu meyandadır.

3. Yalıtılmışlık/İtilmişlik Kaygısı ve Necâî. Her ötekileştirme hadisesi, nesne olarak ötekileştirilen bireyin yalıtılması, itilmesi, yalnız bırakılması anlamına gelir. Bu durumun hissettirilmesi bile birey için yalnız bırakılmışlığın bir sebebidir. İtilmişlik, yalnızlık ve mekânsızlık izleği Necâî'nin şiirlerinde kendini ilginç bir şekilde gösterir. İster toplum, ister bir birey tarafından olsun, bireylerin duygusal, bedensel veya toplumsal düzlemde farklılıklarına göre değerlendirilip ayrıştırılması, bireyde hem yalıtılmışlık ve itilmişlik kaygısı hem de yalnızlık acısı gündeme getirir: “Halk-ı âlem bir yana oldu bu şeyda bir yana” (146)

Necâî, dünyada (rakiplerin, diğer tüm varlıkların arasında) kendini sürgünde hisseder. Bu hissiyatla kendini tanır. Bu farkındalık onun “öteki” olmasının göstergesidir. Bu âlemde kendini tanımanın yolu, asli vatanından uzakta bir garip olduğunu anlamaktır:

“Ah kim düşdüm diyar-ı gurbete تنها garib/Bi-dil ü bi-can olup şuride vü şeyda garib

Geh Mısır iklimlerin seyr itdürür geh Rum ilin/Geh acem mülkin temaşa kıldırur sevda garib

Bağrı başlu gözi yaşlu yıldızı alçak olur/Her kişi düşmen olur ger eylese gavga garib

Dürlü nüktesin çekerem ben rakibün dostum/Murdan olur zebun olursa ejderha garib

Hasretünle bu Necâî ölür ise diyesüz/A garib ü va garib ü ha garib eyva garib” (161) dizeleri gurbet ilinde(dünyada) yalnız kalan, buraya garip olarak gelen bireyin terennümleridir. Böyle bir kişi yalnızlıktan, kimsesizlikten bıkmış; cansız, sıkıntılı ve

çıldırılmış bir vaziyettedir. Mekânsızlık itkisinin ağır bastığı bireyde, “nerdelik” şiddetli bir şekilde kendini göstermektedir. Bu birey her tarafa yönelir fakat kendi asıl mekânından uzakta olan bir garibin buralarda da garip olması kesin bir olgu olduğundan yer bulamaz. Bu kişinin hiçbir yerde şansı yaver gitmez. Dünyada yer edinme çabasına girişse bile yabancı bir yerde olduğundan herkes tarafından düşman kabul edilir. Bu kişi her ne kadar ulvi ve yüce olursa olsun garip bir diyarda, bir karıncadan bile seviyece daha düşük olur.

Kimsenin kendi vatanından uzakta garip olmasını istemeyen kişi, başkalarından garipliği ile ilgili yalnızlaştırma, itilme gibi muamelelerle karşılaşmış olmalı ki sıkıntısını bu dizelere bu şekilde dizebilsin; “Dimez nice sürinürsin kapumda sen de garib/Kimesne bencileyin olmasın vatanda garib”(159). Dünyada her yönüyle sıkıntı çeken bireyin tüm varlığını bırakıp buradan uzaklaşmasının görüntüsü olan ifadelerde dünyada padişah olup ötekileştirilmektense âlemde başı açık padişahlık olan özgürlüğe adım atmak gerektiğini vurgulayan söylemler bulunmaktadır. Varlık sahibi olup kendilik bilincini yitirmektense yokluk yolunda yoksul olmak tercih edilmelidir.

Necâtî için herkesin imrendiği, özendiği yaşam tarzı, nesnelere ve yaşama ait tüm unsurlar içi boşaltılmış sade bir görüntüden ibarettir. Necâtî'nin başkalarından farklı/öteki olması ondaki “eksiklik ve yoksunluk nedeniyle değil, olgunluk (kemâl) nedeniyledir” (Pürcevâdi, 1998, s. 224). Bu dünyanın hatta cennetin bile merkeziliği ve çekiciliği yoktur. Onun arzuladığı, ölüm/ecel ile varmayı murat ettiği yer cennetten daha cezbedici ve huzur verici olan “didar”dır. Necâtî'nin bu farkındalığının terennümleri sonucu kendisi bu dünyada ötekileşir. Tüm varlığın karşısında kendisi tek taraftır. Onun istediği öncelikle herkes gibi bir yaşamdır. Fakat tüm (yaşamdaki) varlıklar onu ötekileştirmiştir. Necâtî'nin güzele, başka âlemlere olan özlemi, yalnızlığından ve öteki olmasından kaynaklanır. Hemen hemen her zaman kendini “öteki” hisseder.

Kendisinin taşıdığı öz-cevheri, hakikati arayışı ve sevgisi onu yüceleştirilerek ötekileştirir. Bu bir anlamda başkası tarafından kendisine uyguladığını sandığı “yalnız bırakma” ambargosunun bir tezahürüdür. Necâtî, içinde yaşayıp uyum sağlayamadığı veya uyum sağlamada güçlük çektiği hayattan/dünyadan kaçma arzusu taşır. Necâtî de tıpkı Fuzuli gibi bu dünyada mutluluğu bulmaktan vazgeçip diğer âlemlere gitmeyi arzulamaktadır.

5. Yalnızlık Acısı ve Necâtî. “Nameye sığmaz Necâtî'nin oransuz kıssası/Gözyaşı ile kapuna arz ola bâkî mâcerâ” (145) ifadelerinde kendi yalnızlığının, tüm varlığını, hayatını etkilediğini bunun miktarının ise oransız/sınırsız, sınır biçilemez olduğunu bunun da daimi bir macera olarak ilelebet süreceğini belirtir.

Necâtî'nin yalnızlığına kaynaklık eden durumlardan biri de muhtemelen hayatında bir kadının olmaması durumudur: “Mümkün midür ki sarıla bir sîm-ten başa/Ölem gidem meger ki sarıla kefen başa” (154) “Sim-ten” ifadeleri kendi içinde bir kadına işaret eder. Bir sevgili ona sarılamamış, bir yönüyle de yalnız kalmış ve yalıtılmıştır. Onun tek kurtuluşu da yine ölümdür. Çünkü ölümlerle kendisine sarılacak olan bir sim-ten/kefen bulunmaktadır. Bu ifadeler, Necâtî'nin dünyada ne kadar yalnız kaldığının göstergelerinin en uç noktasıdır. Sarılma, tutunma (yer edinme) ihtiyacını kefen ile giderme; yalıtılmış, dışlaştırılmış, ötekileştirilmiş, parçalanmış bir insanın dramıdır. Bu durumda birey tamamen kendini yalnız hisseder. “Beni aglan beni kim üstüme gelmez ölice/Bir avuc toprak atar bad-ı sabadan gayrı” (520) dizelerinde Necâtî/birey, kendisinin ölümünde bile ona ağlayacak olanın ancak rüzgâr olacağını, rüzgârın esmesinin ses olarak ağlamayı sembolize etmekle beraber, ölünün ardından atılan toprağın da ancak rüzgâr tarafından sürüklenip kendi üzerine taşınması/atılması şeklinde olacağını ifade eder. Dostsuz, kimsesiz, yalnız, itilmiş, dışlaştırılmış insan psikolojisinin yansıması olan bu ifadeler yalnızlığını, tek dostu bad-ı saba dışında herkes tarafından ötekileştirildiğinin farkındalığını anlayan kişinin terennümleridir. Necâtî, içinde bulunduğu acının büyüklüğünü izah ederken kullandığı ifadeler, böyle bir acıyı kimselerin görmediği şeklindedir.

Necâtî, kendisi ile hem-dem/dost, arkadaş olacak olanın ancak bir mendil olabileceği onun da sayı olarak bin olması yani sayısız olması halinde bile bir dem gibi kısa bir süre içinde ya da bir dem(kan) içinde anında kırmızıya dönüşeceğini belirtir. Bunun sebebi ise onun kanlı yaş akıtmasıdır. Acısını kimse paylaşmayıp onu dışlayanlar sevdikleri ile dostluk içinde iken kendisi dertleri ile hüznü paylaşmakta ve dertleri ile dostluk kurmaktadır. Bu durumda onun dirilmesi/doğumu, kendini bulması, yaşaması ve varlığının anılması imkânsız hale gelir. Necâtî'nin/bireyin bu itildiği yalnızlaştırıldığı dünyada işi hep inlemek olmuştur:

“Her demde elünden işim ah olmuşdur/Ömrüm bu hevâ ile tebah olmuşdur

Günden güne ahımı benüm arturdun/Benden sana bilsem ne günah olmuşdur”(129) dizelerinde kendi itilmişliğinin, ömrünün heba edilmesinin altında yatan sebepleri sorgulayan fakat herhangi bir olumsuzluğun kendisinden kaynaklanmadığı kanısına varan talihsiz ve parçalanmış bir kişiliğin yansımaları buluruz.

Dünya sevgilinin/toplumun gözüne Necâtî'ninkinden her zaman farklı bir perspektiften görünür. Dünyaların örtüşmediği (Gasset, 2011, s. 82) bir farklılık yalnızlığı doğurur. Necâtî, özelde toplumdaki yanlış algılar sebebiyle Zâhid ve diğer kınayıcılar tarafından yalnızlaştırılır. Yanlış algıları fark eden Necâtî'de de ister istemez onlara karşı bir uzaklaşma ortaya çıkar. Bu uzaklaşma, ayrılma isteği, söz konusu toplum tarafından daha da pekiştirilir. Bir anlamda bir tecrit uygulaması başlar. Necâtî'nin “halk ile bağlantısı bir tür irade dışı karşıtlık ve taşkınlık” (Pürcevâdi, 1998, s. 223) olarak nitelendirilebilir.

Ayrılık acısı öyle zordur ki kişi artık kendi halini söylemekten bıkmıştır. Halini anlatmanın en iyi yolu susmak, ahvalini başkalarının dilinden nakletmektir. Necâtî bu yol ile kendi ayrılık acısının büyüklüğünü ifade etmeye çalışır. Ayrıca bu ayrılığın asli varlıktan, hayat bahşeden ve kendisinden/mekânından uzaklaşılacağı mekânsız olarak asli vatanını arayan ama bulamayan varlık ile özdeşleştirilmesi, Necâtî'nin dünyalık bir şeyden/sevgi(li)den ayrılmadığını, onun varlığının müsebbibi olan yüce varlıktan ve onun yanından uzaklaşmış olduğunu gösterir.

Necâtî'de (şairlerinde) yalnızlık duygusunun çeşitli sebepleri vardır. Bir sevgiliye olan ihtiyacı ilk etapta maddi, görünen bir yalnızlık olmakla beraber, şairin asıl yalnızlığı, ruhi anlamdadır. O kendisini tüm dünyada(n ve nimetlerinden) yalıtılmış, uzaklaştırılmış bir yalnızlık içinde hissetmektedir. Bunun yanı sıra asıl varmak istediği “**dîdâr**” dan kendisine cennet verilmek suretiyle uzaklaştırılıp yalnızlaştırılmak istenmektedir. Hem bu dünyada hem bu dünyanın sonunda asıl sevgilisinden uzaklaştırılıp ötekileştirilmesine karşın Necâtî'deki yalnızlık, yalıtılmışlık ve ötekileştirilmişlik hissini dışavurumu olan şu söylemler; onun bu paylaşma/taksimata karşı takındığı sert tavırlardır: “Bâg-ı cinân zâhîde “**dîdâr**” bendeye/Ken'ân aña vü Yusuf-ı gül pîrehan başa” (154). Zahit, cennete ulaşmak için Allah'a ibadette bulunur. O sadece cenneti düşünerek ibadetini sürdürür. Hakiki âşık ise zahidin bu davranışının tam tersini istemektedir. Rindle zâhid arasındaki fark, bu ikisinin sıfat ve ahlakından da bellidir. Zâhid de rind de maksada ulaşma şartının azade olmaktan geçtiğini bilir. Zâhid yolun bir bölümünü geçmeyi başarmıştır. Dünyaya sırt çevirmiştir, fakat hala ahiret dünyasına bağımlıdır. Fakat rind bu bağımlılığı da ortadan kaldırmayı başarmıştır. O hem dünyadan, hem de ahiretten bağımsızdır (Pürcevâdi, 1998, s. 265). Yunus'un ünlü “İsteyene vergil anı, bana seni gerek seni” ifadesinde tavan bulan bu tasavvufî düşünce şairde kendini göstermektedir: Cenneti bile elinin tersi ile itip sadece Allah'ın yüzünü istemek. Kenan diyarını önemli kılan şey Yusuf'un varlığıdır. Yusuf'un memleket ne anlam ifade eder ki. Gömlek hasud kardeşlerin düşündüğünün aksine tamamen bir ölümsüzlüğün sembolü haline gelmiştir. Ölünün kefenin adı “kamis”tir. Yusuf'un gömleği de Arapça'da “kamis”tir. “Bana ölümsüzlük gömleği lazımdır.” Her ne kadar o gömlek ölümü temsil ediyorsa aslında yaşamı simgeler.

Yalnızlığın had safhaya ulaştığının bir göstergesi olan “Derd ile öldüm gider bir kimsenün agâhı yok” (314) ifadeleri, bireyin kendisi gibi yürüyen ve bu dünyada kendisi gibi yolcu olanlardan hiç kimsenin kendisinin dertlerinden haberinin olmamasına duyduğu

üzüntüdür. Böylece birey kendisinin tamamen “öteki” olduğunun farkındalığını hissetmiştir: “Kanda ise bana her yanadan bir belâ çıkar” (193). İnsanların kendisi gibi dertlerinin olmadığı hatta bu (ayrılık) acısından/derdinden neredeyse ölüme yaklaştığı bir durumda bile kimsenin böyle bir dert ile ölmeyip, bu derdi bilmeyip halen “gider” yani yürüyen ve devam eden konumda olması ve kendisinden habersiz olmaları, kişinin kendisini burada tamamen yalnız hissetmesinde en önemli olgudur.

5. Ötekileştirilen Necâtî. Dışlanmışlık bir anlamda bireyin ötekileştirilmesidir. Necâtî/birey, bu yabancılıktan, gariplikten ve dışlanmışlıktan dolayı çok acı çekmektedir. “Agla ey gözüm, fırak ile derd ile ah ile/Kim yıldızım barışmadı gün yüzli mah ile” (421) ifadeleri yapılacak hiçbir şeyi kalmayan bireyin atacağı ilk adım olarak kendi haline ağlamasının terennümleridir. Bu dünyada ötekileştirilen birey/Necâtî’nin yıldızı hiç kimse ile barışmamıştır; Yalnızdır. Yıldızların gökteki ay ile olan problemi, bireyin ruh haline uygundur. Çünkü gökteki ay gariptir. Uzaktan da olsa güneşin ışığını almaktadır. Birey de bu dünyada garip olarak kimse ile uyum sağlayamadığının farkına vararak kendisine düşen ilk iş olan ağlayışını gün yüzüne çıkarmaktadır. Bu ağlama ve kendi haline üzülme öyle bir dereceye varmıştır ki “Nale vü ahum uyarur pas-banı her gice” (430) ifadelerinde de yer bulduğu gibi kimseyi gece uyutmaz haldedir. Hal böyle olunca kişi daha da ötekileştirilir. Kimse onu istemez. Daha fazla yalnız bırakılır. Gözyaşları kendi yalnızlığının, nasipsizliğinin, ayrılığının, ötekileştirilmiş olmanın acısına sınır olmayan bir iç parçalanmasının dışa yansımalarıdır: “Daim aka mı gözyaşı böyle yüzüm üzre” (444). Birey artık her şeyden umudunu yitirmiştir: “Bimâr-ı gamem benden bîcâre tabib el çek/İtme emegün zâyî bana olan olmuşdur”(197). İtilmişlik ve bırakılmış kaygısı onda hiç bitmez ve tükenmez bir gözyaşı kaynağı oluşturmuştur ki bu ya daima böyle devam edecektir ya da birey, bu acının sonu olan başka diyarlara gitme arzusunu gerçekleştirecektir. Bu dünyadan kaçış ise ancak ölüm ile gerçekleşir. “İşim var ey ecel senün ile yanuma gel” (459) ifadeleri itilmişlik, bırakılmışlık, yalıtılmış, dışlaştırılmış, yalnızlaştırılmış en önemlisi ötekileştirilmeye çalışılan ruhu parçalanmış olan bireyin ölümü arzulayan terennümleridir. Bu terennümler ile birey bu dünyadan kaçışı istemektedir. Necâtî’nin gece sabahlara kadar uykusuz bir şekilde inlemesi ondaki tedavi edilemez bir yalnızlığın tezahürüdür. Uyku bir anlamda insanın bu dünyadan sıyrılması ve rüya âleminde de olsa başka âlemleri gezmesine/görmesine bir araçtır. Fakat uyumayan birisi olarak bu dünyadan hiçbir şekilde sıyrılamaması başka bir lezzeti tadamama sıkıntısını gündeme getirir. Bu durumda onun sığınağı ölümdür.

Necâtî/birey, bu dünyada öteki olarak bir anlamda mahpus/mahkûmdur. Ağlaması onun daha fazla eziyet çekmesine sebebiyet vermektedir. Devran sürekli olarak onu çekip çevirmektedir. Ayrıca bu öteki olma özelliğiyle olumlu anlam da düşündüğünde birey, âlemlere örnek olarak gösterilmiştir. İster olumlu ister olumsuz algılandığı ortadaki gerçek şudur ki birey, “öteki”dir. Dünyalı olmak/misafir olmak hasebiyle de tüm misafirlere tanınan haklarda mahrum edilmesi (kendisine farklı davranılması) onda bir “ötekilik” farkındalığı uyandırmıştır.

Necâtî/birey dışlanmışlık, itilmişlik ve arzuladığı/beklediği sevginin kendisine verilmediği hissiyatını taşır. Bireyin/Necâtî’nin bu dünyada ne edip/yapıp da kendisi gibi olanlardan uzaklaştırıldığıнын/yalnızlaştırıldığıнын farkında ol(ma)ması bireyi daha büyük acılara maruz bırakır.

“Ben geda bir kimsenün yatur itin kaldurmamum/Yar ışığında olan agyara ne itdüm ne eyledüm

Guşe-i meyhanede geh mest oluram geh humar/Böylelikden zahid-i hüşyara ne itdüm ne eyledüm

Altına aldı gam ü derd üstüme dönmez felek/Ruzigar-ı zalim ü gaddara ne itdüm ne eyledüm”(373-374)

Necâtî’nin yeryüzünde kendine “belli bir yer edinmesi ve sevdiği biriyle bu yeri şenlendirmesi (Korkmaz, 2002, s. 146) sadece sözde kalmıştır. Çünkü rakipleri onun varlığı

ve hayata tutunması için gereklilik arz eden her şeye ve kendine bir yer edinmesine daima engel olmuşlardır. Hatta meyhanede varlık bulan Necâtî'nin/bireyin bu mekânı da zâhid tarafından hoş karşılanmaz. Burada da yer edinmesine engel olanlar bulunur. Böylelikle Necâtî, yersiz-yurtsuz, mekânsız ve hayatta belli bir yer edinememiş olmakla yalnızlaştırılır ve öteki konumuna düşürülür. Bu öyle bir acıdır ki felek, onun üstüne bile dönmektedir. Zaman ve mekân, zalim ve gaddar olarak tüm sıkıntıları onun üzerine göndermektedir. Kendi gönül evinin kimsesiz olup yalnız kalmanın ifadeleri olan âbâd olmamak bir anlamda yıkılmışlık, yalnızlık ve itilmişlik duygularını yansıtır. Hiç âbâd olmamak, kendi gönül evinin kimsesiz olduğunun ve yalnız kaldığının ifadeleridir. Böyle bir ev/gönül, gidip geleni olmadığı için boş ve anlamsızdır. Bu ifadeler, “terk edilmiş, unutulmuş, sıra dışı, bırakılmış bir mekânın işlevselliğini yitirmiş vehmini uyandırmaktadır” (Korkmaz, 2002, s. 147). Ayrıca kendi köşesinde kendi derdi ile meşgul olmakta iken başkalarının onun bu durumundan bile rahatsız olması, artık içinde bulunduğu mekândan sıyrılması, oradan uzaklaşmasının zamanının geldiğinin göstergesidir. İtilmişlik ve bırakılmışlık işlemine maruz kalan bir bireyin parçalanmış ruhunun yansımaları olan başka dizelerde de Necâtî/birey, bu durumda ne yapması gerektiğini bile bilmemektedir. Çünkü kendisi ne yaptığının farkında değildir ki onu kendilerinden uzaklaştıran ve kendi köşesinde otururken bile onu istemeyenlere karşı nasıl tavır takınacağını bilsin. Toplumun baskılarından bunalmış, ötekileşmiş, uyumsuzlaşmış insanları gözlemleyen Necâtî, kendisi de bu insanlardan olmamak için bu dünyadan kaçıp öteki/ diğerk dünyada huzur içinde bir hayat arzulamaktadır. Yapılması gereken tek şey vardır o da kaçıştır.

“Bir dem iken devlet-i dünyâyı bir dem sand ılar/Bu fenâ güz-zârının ayşını âlem sandılar” (191) dizelerinde açıklandığı üzere dünyada kalıcı olacağını sanan insanların ona da bu kimliği layık görmeleri ise bireyi daha da ötekileştirir. “Terk it Necâtî, hâce-i dünyâ peresti kim” (151) ifadeleri bireyin bu tür insanlardan uzaklaşması adına önemli bir söylemdir. Necâtî'nin/bireyin ötekileştirilmesi ve itilmesi, yalnızlaştırılmasında başkaları bulunmaktadır. Bireyin, Said'in deyişiyile “kışkırtıcılığı (Said, 2000, s. 28) ve Maloof'un ifadeleriyle “ötekileştirilen bireyin itildiği ölçüde tepki göstermesi (Maloof, 2010, s. 26) ötekileştirilenin en doğal tepksidir. Çünkü birey/Necâtî, kendini dışlanmış ve bir kenara itilmiş birisi olarak görmektedir.

Necâtî için bu dünyada/dünyayı “sürgün” yaşamak korkunçtur. Necâtî'nin/bireyin sürgünü asli vatandan/dan uzaklaşmış olmaktır. Asıl kimliği, hakikati ile bu dünyada yaşadığı yer arasında zorla açılmış bir gedik (Said, 2000, s. 28) bulunmaktadır. Bireyin sürgünü, “davetkâr hatta kışkırtıcıdır (Said, 2000, s. 28). Böylece birey davet edildiğini sandığı/hissettiği asli vatana onu kışkırtan sürgünün kışkırtıcı gücüyle bir şekilde varmayı arzular. Bu varma ve ulaşma onun bu dünyadan kaçışıdır. Necâtî bu kışkırtıcı güç ile “eceli” bile kendi evine davet etmektedir.

6. Necâtî'nin Kaçış Arzusu. Tüm acı ve kaygıların sebep olduğu ötekileştirme hadisesi sonucu birey, bu yalıtılmışlıktan, itilmişlikten ve yalnızlıktan kurtulmayı arzular. Bu arzu, hem bu dünyada farklı bir mekân ve nesneyi talep şeklinde olabileceği gibi, ölüm de olabilmektedir. Ayrıca başka âlemlerde bulunma veya başka âlemleri hayal şeklinde de olabilir. Bu kaçış aşağıdaki dizelerde görüldüğü gibi “benlik” ten sıyrılma şeklinde de görülür:

Atuben ah kemendini bedenden çıkasın/Koyasın benliği ol lahzada benden çıkasın
Yıkasın korkulugın kal'anun andan çıkasın/Atasın ah kemendini bedenden çıkasın (14)

Dila can ise maksudun var ol gonca dehenden geç/Ya hod la'l-i lebi ise muradın mey diyenden geç

Levend oldunsa baş egme Necâtî vaz'-ı destâra/Özün meydan-ı ışık içre şehid eyle kefenden geç (121)

İnsanoğlunun dünyadaki varlık macerasının bir önceki aşaması olan Âdem ile Havva'nın birbirine yar olması, varlığın her durumda bağlı olduğu bir çekim kuvvetinin bulunduğu işaretidir. Bu bağlılık sevgili/yâr ismiyle görülür. Sevgiliden/mutlu olunan mekândan uzak

kalan bireyin, ayrılık acısının derdinden kurtulup asli mekâna gidişinin tek yolu ise ecelin gelişidir. Ecel ise bu dünyadan ayrılmanın bir diğer adıdır. Birey, sevgiliden ayrıldığı, uzaklaşmış olduğu bu dışlanmışlık, yalnızlık, itilmişlik duygusunu kendisinde yer ettiren mekândan kaçıışı arzulamakta ve eceli de imdada çağırılmaktadır.

Kaçış, kendisinin tüm yaşama sevinci elinden alınacak seviyeye gelen bireyin bir anlamda savunma mekanizmasıdır. Başkaları tarafından yalnız bırakılan, diğer insanlar gibi olması engellenen kişinin de kendini “öteki” görmesinin bir reaksiyonudur. Böylelikle bireyin bu durumu (kendini) bu yaşam alanına ait olamama durumunun bir yansıması haline dönüşür. Bu aşama sonrası birey, kendi farkındalığının bilincine erer.

Öteki olduğunun farkına varan bireyde “kimliğin” ait olduğu “yer” sorgulanmaya başlar. Böylece kişi bu dünyada kendisine sunulan yerlere muadil veya bu yerlerden farklı olarak kendi isteklerini, özlemlerini hayallerini gerçekleştirebileceği yerleri düşünür ve ister. Yerini sorgulayan kişi kendisine mekân olarak sunulan yerlere karşı kendi mekânını kurar ve onu arzular: “Bâg-ı cinân zâhide didâr bendeye/Ken’ân ana vü Yusuf-ı gül pirehen bana” (154) ve “Gülşende aşiyane-i bülbül kadar yiri/Korlarsa bana cennet-i Me’vaya virmez” (392) ifadelerinde bu dünyadan sonra kendisine verilecek olan cenneti kabul etmeyişin farkındalığı görülür. Çünkü birey, cennetten gelmemiştir ki tekrar kendi ana vatanı olarak sunulan yeri (cenneti) arzulasın. “Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah’a aidiz ve şüphesiz O’na döneceğiz” (Kuran/2 Bakara, 156)icabınca geldiği yer olan “**didâr**”ı arzulaması kendisin cennette bile “öteki” olacağı hissiyatının bir tezahürüdür. Pürcevâdî’nin bu tezahürler ve Allah’ı/didârı görme hakkındaki açıklamaları tam yerinde olur. “Âşıkane şiirlerin tamamında çeşitli deyimlerle vurgulanmaya çalışılmış olan en önemli anlamlardan biri, sevgiliyi görme ve sevgiliye kavuşmanın sonunda duyulan hazzın dünyevi ve uhrevi bütün hazlardan üstün oluşudur. Âşık, cennetteki hurileri, köleleri ve cennet kasırlarını başkalarına bahşetmekte ve kendisini sadece bir şeye gönül bağlamaktadır. Aşıkın gönül bağladığı bu şey maşuktur...Sevgiliyi görme, cennetten ve cennet nimetlerinden daha üstün ilahi bir bağıştır ya da Kuran’ın deyişiyle, ‘Güzel amel edenlere daha güzel karşılık, bir de fazlası vardır....’ Ayetinden de anlaşılacağı gibi cennete ve cennet nimetlerine ilave olarak “fazladan” yapılan bir bağıştır (Pürcevâdî, 1998, s. 166)

Bu dünya, Necâtî’ye itilmişlik kaygısını hissettirmekle onun bu dünyada “öteki” olduğunu anlamasında yardımcı olur. Bu durumda birey, asli vatanını tanır. Böylelikle kendi asli yerini arzular. “Dila mülk-i adem yegdür bana bu külbe-i gamdan” (390) ifadeleri, dünya macerasını yaşayan birey tarafından sahip olduklarına/var olanlara, yokluk/yok olma ve kaçışın tercih edildiği en uç noktanın görüntüsüdür. Birey ötekileştirildiği bu dünyadan kaçış yolunu aramaktadır. Bu sıkıntılar ve yalnızlıklar, itilmişlik, yalıtılmışlık ve bırakılmışlık duygularının kaynağı olan varlıklar dünyasındansa yokluk yeri daha tercih edilir bir mekândır. Burası, “bütün endişelerden arınmış, neşeli ve dingin bir hali” (More, 2009, s. 331) arzulan Necâtî’nin tasavvur ettiği bir mekândır.

6. Sonuç. İnsanın var oluşu ile gündeme gelen farklılık/ötekilik, bireysel olarak çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Tüm yaşam formlarının birbirleriyle ilişkisinin her zaman için farklılıklardan oluşan zenginlik şeklinde olması beklenir. Fakat insanlığın yeryüzü macerasında bu ilişki her zaman için beklendiği şekilde gerçekleşmemektedir. Bireyler farklılıkları alçaklık-yükseklik, acizlik-yücelik şeklinde değerlendirdikleri durumlarda bazı insanların yalnızlaştırılması, farklılıklarından dolayı yalıtılmaları ve ötekileştirilmeleri gündeme gelmektedir. Bireyin bu ötekileştirmeye maruz kalma durumu ise içinde bulunulan durumdan uzaklaşma/ayrılma veya kaçış şeklinde kendini gösterir. Bu kaçış gerçek anlamda olabildiği gibi, hayali de olabilir.

Toplumların/halkların/bireylerin dışavurumları olan sanatçılar/şairler, halkların/bireylerin bu acılarını eserlerinde/şiirlerinde dile getirirler. Şairlerin kendileri de sözcüleri oldukları bireyler gibi bu sıkıntıları birebir yaşayan pozisyonda olabilirler.

Klâsik Türk/Divan Edebiyatında yalnızlık, itilmişlik, yalıtılmışlık, ötekileştirilmişlik ve kaçış izleklerini kullanan önemli şairlerden biri de Necâtî’dir. Necâtî’nin toplum ve

toplumdaki çeşitli meslek grupları tarafından yalıtıldığı, yalnız bırakıldığı ve ötekileştirildiği şiirlerinde görülebilmektedir.

Hor görülüp, yalnızlaştırılan Necâtî, bu yalnızlıktan ve yalıtılmışlıktan kaçmayı arzular. Onun kaçıışı birinci elden ölüm ile yüzleşmek şeklindedir. Ayrıca hakikat âlemlerine gitme ve yokluk/fenâ mülkünde her şeyden emin ve güvende olmak hissiyatı da taşımaktadır.

Kaynakça

- Gasset, J. O. (2011). İnsan ve Herkes. (N. G. Işık, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- İz, F. (1995). Eski Türk Edebiyatında Nazım. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Konuk, A. A. (2009). Mesnev-i Şerif Şerhi (Cilt 1). İstanbul: Kitabevi.
- Korkmaz, R. (2004). Aytomatov Anlatılarında Ötekileşme Sorunu ve Dönüş İzlekleri. Ankara: Türksoy.
- Korkmaz, R. (2002). İkaros'un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kuran-ı Kerim . Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Maloof, A. (2010). Ölümçül Kimlikler (30.Baskı b.). (A. Bora, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- More, T. (2009). Ütopya. (Ç. Dürüşken, Çev.) İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Pürcevâdi, N. (1998). Can Esintisi, İslam'da Şiir Metafiziği. (H. Kırlandıç, Çev.) İstanbul: İnsan Yayınları.
- Said, E. W. (2000). Kış Ruhu. (T. Birkan, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Şengül, A. (2007). Edebiyatta Ötekilik Meselesi ve Türk Edebiyatında Öteki. Karadeniz Araştırmaları (15), 97-116.
- Tarlan, A. N. (1997). Necati Beg Divanı. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Türkçe Sözlük. (1996). "Öteki" Maddesi. Milli Eğitim Bakanlığı , 3 . Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

МАЗМУНЫ

ҒАЛЫМ-ПЕДАГОГ ЕРКИБАЕВА ГУЛЬФАЙРУЗ ГИНАЯТҚЫЗЫНА - 60 ЖЫЛ УЧЕНОМУ-ПЕДАГОГУ ЕРКИБАЕВОЙ ГУЛЬФАЙРУЗ ГИНАЯТОВНЕ - 60 ЛЕТ

III. ҮЗДІКСІЗ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ШЕБЕРЛІГІН АРТТЫРУ МӘСЕЛЕЛЕРІ. ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ В СИСТЕМЕ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

1. Еркибаева Г.Г. Профессионально-педагогические качества личности педагога.....	3
2. Әбішева Л.П. Бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби құзіреттілігі.....	5
3. Автюхова С.Н. Компетентность преподавателя при использовании технологии РКМЧП на занятиях литературы.....	9
4. Ашанова «Қиын» бала пайда болуына ықпал ететін психологиялық факторлар.....	12
5. Ашенова А.Е., Икенова Проблемы подготовки учителя физической культуры к воспитанию здорового образа жизни у учащихся.....	15
6. Беркимбаев К.М., Оспанова Б.А., Кекілбекова А.Д. Болашақ музыка мұғалімдерінің кәсіби құзырлылығын қалыптастырудың педагогикалық шарттары.....	17
7. Битемирова А.Е., Мусаханова П. Студент – келешек химия мұғалімінің портфолио жасау ерекшеліктері.....	21
8. Веселова И.В. Актуальные вопросы методической подготовки учителя в аспекте совершенствования его профессионального мастерства.....	24
9. Джекенов П.С. Деятельность преподавателя – тренера по физической культуре и спорту в современном аспекте.....	28
10. Ергазиева Г.Т. Умбеталиева Э.А. Обучение решению математических задач детей дошкольного возраста с задержкой психического развития...	31
11. Дүйсенов Қ., Серімбетов Ж.Ш. Дене шынықтыру және спорт мамандығы студенттерін даярлауда компьютерлік технологияларды пайдалану.....	34
12. Жолдасбекова М.К. Компьютерное обучение при подготовке будущих учителей.....	36
13. Калининченко В.И. Развитие познавательных процессов на первых курсах колледжа.....	40
14. Калыков А.Ш., Асаева К.Т. Развитие художественного восприятия у студентов специальности «изобразительное искусство и черчение» на занятиях академическим рисунком.....	41
15. Қасымбекова Г.Ш. Логикалық есептер арқылы оқушылардың танымын арттыру.....	47
16. Қилыбаева Г.Қ. Үздіксіз білім беру жүйесінде мұғалімдердің кәсіби шеберлігін арттыру мәселелері.....	50
17. Майгельдиева Ш.М. Компетенция и компетентность как основная цель образования в современных условиях.....	54
18. Маловидченко Т.А. Модель развития управленческой культуры социального педагога в системе непрерывного образования.....	57
19. Мамадияров М.Д., Күндебаев Б.А. Болашақ мұғалімін даярлаудың негізгі мәселелері.....	63

20.	Мауленова К.И. Переход к 12-летнему образованию – приоритетное направление развития образования РК.....	66
21.	Мауленова К.И. Организация профильного обучения в Казахстане.....	70
22.	Муртазаева Г.Т., Миралиева К. Особенности формирования коммуникативной культуры будущего педагога.....	73
23.	Мусарова В. Новое в повышении квалификации учителей.....	76
24.	Омарова Г.Ә., Құдретулдаева Н.Б. Болашақ мамандардың кәсіби бағыттылығын қалыптастырудағы белсенділіктің рөлі.....	79
25.	Оспанова Б.А., Токкулова Г.Т. Особенности подготовки будущего специалиста к профессионально – рефлексивной деятельности.....	82
26.	Өтеген Б.Ә. Болашақ маманның кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру ерекшелігі.....	87
27.	Сангилбаев О.С., Сангилбаева А., Жунусова У. К проблеме личностно-ориентированного обучения в системе профессионального образования..	91
28.	Сарсенбаева Болашаққа бағытталған бағдарлама.....	94
29.	Танаев К.Т. Профессиональная деятельность будущего учителя физической культуры.....	95
30.	Тілеуова С.С. Ақпараттық технологиялардың болашақ мұғалімдерді дайындауда алатын орны.....	98
31.	Торыбаева Ж.З., Жиенбекова А.Қ. Болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру жолдары.....	102
32.	Торыбаева Ж.З., Исмахамбетова Б.А. Пути совершенствования профессионализма учителя в контексте приобщения школьников к здоровому образу жизни.....	105
33.	Тулегенова М.С. Музыка мұғалімінің педагогикалық кәсіби қызметінің мүмкіндіктері.....	108
34.	Тургимбаева Ә., Еркибаева Г.Г. Современное состояние преподавания информатики в высшей школе.....	112

**IV. МҰҒАЛІМДЕРДІҢ КӘСІБИ ДАЯРЛЫҒЫН ЖЕТІЛДІРУ
 БАРЫСЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ОҚУ-
 ТӘРБИЕ ҮРДІСІНЕ ЕНГІЗУДІҢ ӘДІСТЕМЕЛІК МӘСЕЛЕЛЕРІ.
 МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ВНЕДРЕНИЯ
 ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЧЕБНО-
 ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ
 ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧИТЕЛЕЙ**

35.	Әмірбекұлы А., Байдыбекова Е.И. Мақсатты іс-әрекет алгоритмі – lms үшін техникалық құрал.....	116
36.	Арысбаева С.Д. Ақпараттық технология және оның мүмкіндіктері.....	119
37.	Бахытқызы С. Жаңа формациядағы педагогтарды даярлау мақсатында инновациялық технологияларды оқу-тәрбие үдерісіне енгізу мәселелері..	122
38.	Бахытқызы С. Педагогикалық технологиялардың сипаттамасы.....	126
39.	Досқараева Г.М. Бастауыш сыныптардың оқу үрдісінде жобалау технологиясын пайдаланудың тиімділігі.....	129
40.	Жайшыбаева А.А. Студенттерге ағылшын тілін оқытуды жаңа сатыға көтеру.....	134
41.	Искакова П.К. Инновациялық бастаманың қоғамдағы маңыздылығы.....	135
42.	Калыгулова Ж.А. Инновационные модели в современном преподавании истории в школе.....	143
43.	Қожаева А.Т. Жаңа ғасырдағы білім беру технологиялары және оны оқу-тәрбие үрдісіне енгізу жолдары.....	150
44.	Мақұлова Л.Т. Жаңаша оқыту – жаңаша көзқарас.....	153

45. Нұрсейтова Л.О. Инновациялық іс-әрекеттің теориялық негіздері.....	154
46. Рустем Г. Ойын технологиясын қолдану оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын, тілін, зейінін дамыту құралы.....	157
47. Садуова Ж.Н. Қашықтықтан оқыту технологиясы арқылы білім сапасын арттыру.....	159
48. Садыкова А. Ақпараттық оқыту технологиясын пайдалану жолдары.....	162
49. Садықова Г. Деңгейлік саралап оқыту технологиясын ЖОО-нда қолдану ерекшелігі.....	165
50. Сартаева Х.М., Мынбаева А. Использование элементов информационных и электронных технологий в зоологическом образовании.....	171
51. Тайтелиева С.А. Сыни тұрғыдан ойлау стратегиясын математика пәнінде қолдану.....	174
52. Торыбаев Ғ. «Ақыл-ой одиссеясы» технологиясы арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту мүмкіндіктері.....	178
53. Тұрабаева А.А. Мектеп мұғалімдерінің инновациялық біліктіліктерін жетілдіру.....	182
54. Ысқақ Б., Шаисмаилова Г. Үстеуді қорытындау барысындағы сайыс сабағы.....	185

**V. ҚАЗІРГІ ЗАМАНДАҒЫ БІЛІМ КЕҢІСТІГІН
ҚАЛЫПТАСТЫРУДА АНА ТІЛІ МЕН ШЕТЕЛ ТІЛІНІҢ
МАҢЫЗЫ.**

**РОЛЬ РОДНОГО И ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКОВ В
ФОРМИРОВАНИИ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО
ПРОСТРАНСТВА**

55. Аскарлова Л.Б. Методическая характеристика приемов обучения английскому языку в начальной школе.....	189
56. Ауминова М.А. Об эффективности использования творческих заданий на уроках русской речи, русского языка и литературы.....	192
57. Байдуллаева С.С., Тен Л.Ф. Омонимы в русском языке.....	196
58. Байсеитова А.М. Обучение русскому языку в национальной аудитории..	200
59. Бейсенбаева А.А. Индивидуальный подход в обучении иностранным языкам на неязыковых специальностях.....	202
60. Голикова Л.В. Проблемы организации академической мобильности в высших учебных заведениях Республики Казахстан.....	205
61. Гренарова Р. Результаты исследовательского проекта «языковая одаренность в обучении русскому языку как иностранному».....	208
62. Далабаева А.С. Роль языковой картины мира в современной лингвистике.....	214
63. Дилдабекова А.К. Advantages and disadvantages of using computer network technology in language teaching.....	218
64. Дмитрюк Н.В. Метаязык науки: терминологическая многоголосица в исследованиях языковой картины мира.....	221
65. Кабдулова К.Л., Хожалепесова Ю.Н. О некоторых проблемах владения навыками письменной речи в школах и вузах республики.....	225
66. Кабдулова К.Л., Алибекова К.Е. Об особенностях восприятия прилагательных цвета.....	231
67. Калисова Н.М., Турсыналиева Г.Б. Структурные типы английских фразеологических калек в современном русском языке.....	234
68. Кекілбекова Қ.О. Бастауыштан кейін қойылатын сызықша.....	238
69. Керимбекова А. Фразеологизмдердің бас белгілері.....	241

70.	A.Konisova. Peculiarities of verbs in english and kazakh.....	246
71.	Кульгильдинова Т.А. Педагогический дискурс как динамическая система ценностно-смысловой коммуникации субъектов образовательного процесса.....	248
72.	Майгельдиева Ш.М. О структурном содержании билингвальной компетенции при интегративном подходе к обучению.....	253
73.	Мамаев Қ.С. Оқулық мәтіндерін ықтималды-статистикалық модельдеу.....	258
74.	Маюк Е.П. Лексико-семантические способы выражения единичности в белорусском и английском языках.....	264
75.	Молданова Ж.І. Кірме сөздердің сөздіктерде алатын орны.....	268
76.	Мұсабекова А.Ә. Ағылшын тілі сабақтарында өлең мәтіндерін түп нұсқалы материалдар ретінде пайдалану.....	270
77.	Мухаева Х.А. Оқушының қазақ тілінде сөздік қорын дамытудың психологиялық аспектісі.....	272
78.	Нургужина Г.М. Қазақ тілі сабағында суретті қолдану тәсілінің әдістемелік тиімділігі.....	277
79.	Петрова Л.А. Проблемы паралингвистики в современной дидактике.....	281
80.	Сәдуақас Г.Т. Кіші жастағы мектеп оқушысының сөздік қорын байыту жолдары.....	286
81.	Сламова А. Оқушылардың сөздік қорын дамытудағы түсіндірме сөздіктермен жұмыс жасаудың маңызы.....	290
82.	Смирнова И.А. Некоторые возможности использования учебных словарей в развитии коммуникативно-речевой компетенции студентов неязыковых факультетов.....	293
83.	Таджибаева А.А. Lexicographical representation of the concept “love” in english, russian, kazakh languages.....	297
84.	Тайтелиева М.А. Развитие познавательной деятельности студентов средством использования компьютерных технологий на уроках английского языка.....	301
85.	Турсыналиева Г.Б. Структура фразеологического словаря русского языка (д.п.н., профессор Еркибаева Г.Г., Турсыналиева Г.Б.).....	303
86.	Тұрсынова Г.Т., Жақсылықова К.Б. Қазақ прозасындағы етістікті сөз тіркестерінің көркемдік қызметі (тілдік-стистикалық ізденістері).....	308
87.	Усенова Г. Формирование личности школьника в процессе работы с толковым словарем при изучении глаголов.....	311
88.	Ысқақ Б. Құрмалас сөйлемдерді проблемалы әдіс арқылы оқыту.....	315

**VI. ҚАЗІРГІ ӘЛЕМДЕГІ МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ.
ВОПРОСЫ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ В
СОВРЕМЕННОМ МИРЕ**

89.	Абдрахман Г.К. Культурологический подход как концептуальная основа деятельности педагогических вузов Казахстана.....	318
90.	Абдыханов У. К. Отражение пробуждения родного края в творчестве Габидена Мустафина.....	326
91.	Mahmud Allahmanli. Elm hafizi, ürfan sahibi akademik teymur bünyadov.....	329
92.	Azizara Alekberov. Азербайжан мен Өзбекістан мәдениеттері арасындағы қарым-қатынастардың дамуында театрдың маңызы (70-ші жылдар).....	334
93.	Алтынбекова Г.К. К вопросу о формировании толерантных отношений современной молодежи.....	337

94.	Арынғазиева Б.Б. Қазақ философиясы – ұлт менталитетінің рухани негізі.....	341
95.	Байтұрсынова А. Әл-Фараби мен Абай – қазақ халқының интеллектуалдық өлшемі.....	347
96.	Бегалиева Р.Н. Қазақ тілінің антонимдер сөздігі арқылы тіл мәдениетін дамытудың тәрбиелік мәні.....	350
97.	Бегдаулетова Қ.Д. Мәдениеттіліктің қалыптасуы.....	353
98.	Бүркітбаев Т.С., Ерепбаева Г.К. Қазақтың ою-өрнек өнерінің табиғаты, оның эстетикалық құндылығы зерттеушілер еңбегінде.....	356
99.	Бүркітбаев Т.С., Айтбекова А. Халқымыздың ою-өрнек өнеріндегі бояу түстерінің символикасы, оның қазіргі заманғы суретшілер шығармашылығындағы көрінісі.....	359
100.	Гусева О.Н. Хакан Сарач Современный художественный фильм как источник лексики молодежной сетевой субкультуры.....	362
101.	Джамбулатова Р.А., Куттыбаева Ж.Ф. Особенности формирования социальной толерантности личности в колледже.....	365
102.	Джумабаева А.А. Қазіргі әлемдегі мәдениаралық қарым-қатынастың мәселелері.....	367
103.	Джунисова А.А., Тиллаева Г. Жанр рассказа в системе произведения И.С.Тургенева «старуха».....	370
104.	Досжан Р.А. Ескі қазақ әдеби тіліндегі кірме сөздер.....	374
105.	Ефремов В.А. Авторский курс «основы гендерной лингвистики» (в свете Болонской концепции образования).....	378
106.	Жаркинбаева Д.С. Смешанные браки в казахстане.....	383
107.	Исабек Б.Қ. Академик Р.Б. Сүлейменов – отандық тарих ғылымының көрнекті өкілі.....	386
108.	Ahmet İÇLİ.Ötekiyeş(tiril)en necati'nin itilmişlik, yalıtılmış kaygısı, yalnızlık acısı ve kaçış arzusu.....	395
109.	Калдыбаева А.Т., Сманова Г.И. Феномен декоративно-прикладного искусства в культурологическом аспекте.....	402
110.	Кальменова Қ.Қ. Қазақ мифологиясының философиялық мәселесі.....	404
111.	Купбаева Р.М. Значение «теоремы взаимопонимания» в творчестве М.Шаханова.....	409
112.	Марина Г.А. Цивилизация и социально-экономическая формация как формы развития человеческого общества.....	412
113.	Abdullah Mohammadi. Afganistanli hazaraların dini-inanç görüşleri üzerine sosyolojik bir yaklaşım.....	417
114.	Мухамеджанов Б.Қ., Рустамбекова М.Е., Шайзадаев Ұ.Н. Түркістан қоғам қайраткері Нәзір Төреқұловтың дүниетанымындағы ислами философияның көрініс табуы.....	421
115.	Нарожная В.Д. Иконические жесты и языковая картина мира: аспекты межкультурной невербальной коммуникации.....	424
116.	Орынбек Ш. Шымкент қаласы мен т.б. кейбір нысандардың атаулары қалай қазақшаланды.....	430
117.	Sevil Piriyeva. Ahıska türklerinin düğün geleneği ve ananeleri.....	434
118.	Тажбаева А.И. Роль и место фольклора в формировании музыкальной культуры учащихся начальных классов.....	436
119.	Тәжітаева Р.С., Қылышбаев А.Д. Қазақтың этносаияси тарихындағы саяси құндылықтардың қалыптасу сипаты.....	440
120.	Танабаев Ғ.Ө., Байғұтова А.М. «Қазақ әйелі» концептісіне қатысты антропонимдердің этномәдени сипаты.....	446
121.	Төлеев Ж.М. Аймақтық кедейшіліктің әлеуметтік мәселелері.....	451

122.	Турашбеков А. Исторические типы мировоззрения: мифология, религия, философия.....	453
123.	Утешева А.Ж. Развитие эмпатической культуры современного педагога в процессе художественно-коммуникативной деятельности на уроках музыки.....	458
124.	Чоров М.Ж. Художественное воспитание в школе.....	462

**VII. ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРДІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ.
АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЕСТЕСТВЕННЫХ ДИСЦИПЛИН**

125.	Абишева Р.Д. Роль курса экологии в медицинском образовании.....	465
126.	Алпамысова Г.Б., Есқараев Н.М., Ермекбаева А.Т. Қазақстан республикасындағы өсімдік шаруашылығы мәселелері және оларды шешу жолдары.....	468
127.	Алпамысова Г.Б., Есқараев Н.М., Ермекбаева А.Т. Күнгірт түсті эхинация өсімдігінің биологиялық ерекшеліктері.....	471
128.	Бабасова Б.Т. Қазақстан республикасының конституциялық құрылысын дамытудағы конституцияның рөлі.....	473
129.	Байдуллаева А.Б. Advertisement slogans nature in different levels.....	477
130.	Бекенова Ә.Б., Шағраева Б.Б. Білім беру мекемелеріндегі экологиялық тәрбие модельдері.....	479
131.	Бекманова Д.М. Проблемы укрепления семьи и брака в современном обществе.....	482
132.	Есқараев Н.М., Адилбекова А.Н., Ермекбаева А.Т. Мәдени егілген сұр теріскен өсімдігінің тамыр жүйесі.....	486
133.	Жылысбаева А.Н., Ашимбаева А.Б. Қазақстан республикасы қорықтарының геожүйесіне зиянды әсердің алдын алу және жою жөніндегі қорғау шаралары.....	489
134.	Керімқұлова Ш. Пияздың адам өміріндегі пайдалылығы.....	493
135.	Лаханова К.М. Сұр түстер арасындағы меланин құрамы.....	497
136.	Мейрбекова Г.П., Мейрбекова Г.П., Беркімбаев К.М. Болашақ экологтардың өндірістік экология пәнінен өздік ұмысын ұйымдастыру әдістемесі.....	499
137.	Садықов С. Дінаралық төзімділік – ұлтаралық татулықтың кепілі.....	504

**«ЖАҢА ФОРМАЦИЯДАҒЫ ПЕДАГОГТАРДЫ ДАЯРЛАУ
МАҚСАТЫНДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ОҚУ-
ТӘРБИЕ ҮРДСІНЕ ЕНГІЗУ МӘСЕЛЕЛЕРІ» атты Халықаралық ғылыми-
тәжірибелік интернет-конференцияның
материалдары**

Материалы
Международной научно-практической интернет-конференции **«ПРОБЛЕМЫ
ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УЧЕБНО-
ВОСПИТАТЕЛЬНЫЙ ПРОЦЕСС ДЛЯ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГОВ
НОВОЙ ФОРМАЦИИ»**

II том

Бас редакторлар:
п.ғ.д., профессор Г.Ғ.Еркибаева
ф.ғ.к., доцент О.В.Ломакина

Техникалық редакторы:
Ж.Бегманұлы

Басуға 01.06.2012 қол қойылды.
Форматы А5. Қаріп түрі “Таймс”
Көлемі шартты баспа табақ 32,25
Таралымы 123 дана.

Дайын түпнұсқа-макет бойынша “R-Diag” баспаханасында басылды.
Шымкент қаласы, Қ.Аманжолов көшесі, 118